

“STOF EN GEEST”

Bron: publicatie van het Haags Centrum voor Aktuele Kunst, 36 standpunten in de Nederlandse schilderkunst, 1988. Auteur Philip Peters

“Zijn is waargenomen worden”. Als dat niet de essentie van het leven is, dan misschien toch van de kunst.

De confrontatie tussen het platte vlak en (de illusie) van ruimtelijkheid, die Renaissancistische paradox, is uit de schilderkunst nooit echt verdwenen. Sindsdien draagt een plat vlak, hoe concreet (behandeld) ook, altijd de mogelijkheid van ruimte in zich.

Olphaert was ooit landschapsschilder en misschien is hij dat wel gebleven. Maar nu gaat het niet meer om mimesis, het zwaartepunt verplaatst zich naar de innerlijke natuur, de innerlijke samenhang der dingen.

Aan de veelheid van verschijningsvormen in onze tijd is een echo van de Romantiek niet vreemd. Haar idealen zijn nog niet verdwenen. In deze schilderijen zijn ze terug: de hang naar het grootse, geniale, het sublieme. Door deze schilderijen spreken stemmen uit het verleden: Friedrich, Runge, Turner. Maar ook: Novalis, Trakl, Hölderlin.

Het landschap is het landschap van de verf.

De heftigheid, de ernst, de zwaarte, situeren het in midden-Europa, waar het thuishoort en vandaan komt. De verf gedraagt zich dubbelzinnig hier: zij is materie, wil materie zijn en blijven, maar toont ook de andere kant, wil ook verbeelden. Het uiterlijk is niet symbool voor innerlijk, het innerlijk wil door zijn buitenkant worden gekend.

Het schilderij wil *waargenomen* worden, fysiek worden gekend, het verbergt zich niet.

Het verwijst niet, maar ook is het niet concreet. Het beweegt zich in een veld van schemer, in een moment van schemering, als alles wat gekend is nieuw en geheimzinnig wordt. De waarneming moet dan opnieuw zich vormen, anders dan voorheen, opnieuw zijn eigen wetten onderzoeken, zich verder scherpen en verfijnen.

Daarover gaan deze schilderijen: over het verfijnen van de waarneming, in de eerste plaats in materiële zin: de materie is immers drager van de geest.

De geest ontmoet de stof hier in de stof: in deze zin is ook het innerlijk landschap aards.

Maar niet alleen groots wil dit landschap zijn, niet alleen subliem en ideaal. De schilderijen willen niet alleen massief zijn in hun materialiteit. De zelfgemaakte eitempera van Olphaert bieden ook de andere kant aan: transparantie, helderheid, de lagen zichtbaar over elkaar heen. Zo ontstaan vormen (vormaan duidingen misschien) vanuit de ruimte, als in trance: het handelend moment, gezuiverd van gedachten, brengt ze voort. “Das Denken ist nur ein Traum des Fühlens” (Novalis).

Als de waarneming zich steeds verfijnt merkt men nieuwe dingen: ze waren er al, maar men wist het niet. Olphaert vertelt het volgende: dagelijks fiets hij door het bos van huis naar atelier en terug. Hij kent de vogels die er huizen, maar laatst hoorde hij ineens twee nieuwe soorten: ze waren er altijd al, maar hij had ze nooit gehoord.

Zo functioneren ook zijn schilderijen. Naast, uit en in de grootsheid huist het specifieke en er is veel daarvan: op deze schilderijen is een boel te zien. Dat is misschien wel Nederlands, meer Ruysdael dan Friedrich in dit opzicht.

Zo worden deze schilderijen, deze in essentie *aardse* schilderijen, tot een offer aan waarneembaarheid: alles is te zien en daarom is het en dat wordt ons hier getoond.

De mystiek van de stof treedt in de plaats van de mystiek van de sfeer, maar kan er toch niet buiten: zowel materieel als sferisch zijn de schilderijen. Mijn woord ervoor: “klimaat”, fysiek waarneembaar, maar ook psychisch functionerend in een eeuwige verstrengeling van sferen.

Zo is Olphaert's werk: betekenis kaatst heen en weer in een oneindig huwelijk van stof en geest.